

IDARA YA KILIMO, UMWAGILIAJI NA USHIRIKA
TAARIFA AMBAZO JAMII INATAKIWA KUZIFAHAMU KWENYE TOVUTI YA HALMASHAURI

1. UTANGULIZI

Mkuranga ni wilaya iliyojaliwa kuwa na hali ya hewa nzuri na ardhi na mabonde mazuri yenyе rutuba pamoja na mito inayotiririsha maji kipindi chote cha mwaka. Mazingira haya yanaruhusu kulimwa kwa mazao karibu yote yanayolinwa katika maeneo ya kitropiki, hata hivyo mazao makuu ya chakula yanayolinwa katika wilaya hii ni mhogo, mpunga, mahindi, viazi vitamu na jamii ya kunde wakati yale ya kibiashara yakiwa ni korosho, nazi, embe, papai, nanasi, fenesi, tikiti maji na pesheni. Wilaya ya Mkuranga pia inazalisha kwa wingi mazao ya bustani. Inasadikiwa kwamba zaidi ya asilimia 70 ya wakazi wa Mkuranga (sawa na idadi ya kaya **48,000**) ya wakazi wapatao **364,000** wanajishughulisha na shughuli za kilimo.

Eneo linalofaa kwa kilimo linafikia kilometra za mraba 1984 (sawa na hekta 193,400) wakati eneo nlinalotumika kwa kilimo ni kilometra za mraba **1662.3** ambalo ni sawa na asilimia **86** za eneo lote linalofaa kwa kilimo. Eneo hili limegawanyika katika kanda tatu za uwanda (topography) kama zinavyofafanuliwa katika jedwali hapa chini:

Jedwali Namba 1: Kanda za uwanda (Topographical) za Kilimo

KANDA	ENEO LINALOHUSIKA	MUONEKANO HALISIA (PHYSICAL FEATURE)	AINA YA ZAO LINALOFAA KULIMWA
UKANDA WA PWANI	Tarafa za Shungubweni, Kisiju na sehemu ya Tarafa ya Mkuranga	Udongo wa kichanga wenye uwezo mdogo wa kutunza maji, kina kifupi cha maji na udongo wenye rutuba kiasi.	Korosho, minazi, mihogo na mpunga kwa baadhi ya maeneo.
UKANDA WA MAEneo YA JUU	Tarafa ya Mkamba, sehemu kubwa ya Tarafa ya Mkuranga na sehemu ndogo ya Tarafa ya Kisiju.	Udongo wa kichanga kiasi (unaofaa kwa aina nyngi za mazao)	Mihogo, mpunga, mbaazi,kunde, alizeti,ufuta na mahindi
MAEneo YA UKANDA WA CHINI NA MABONDE	Maeneo haya hupatikana katika Kanda zote za Pwani na Juu	Udongo wa mfinyanzi mweusi wenye uwezo mkubwa wa kutunza maji na rutuba nzuri	Mpunga. Mahindi,ufuta na alizeti

2. MIRADI YA UMWAGILIAJI

Kutokana na kuwa na mabonde mazuri na mabwawa ,wilaya ina eneo linalofaa kwa kilimo cha umwagiliaji linalofikia hekta 17,150 kati ya hizi, ni hekta **304** zinaandaliwa? Kwa ajili ya kilimo cha umwagiliaji cha kisasa (miundombinu ya maji ikiendelea kujengwa) sawa na asilimia 2.0 ya eneo lote. Skimu za umwagiliaji za kienyeji zipatazo 7 zinafanya kazi kwa ajili ya kilimo cha bustani ambazo kwa ujumla zinachukua eneo la hekta 470. Jedwali hapa chini linaonyesha sehemu zenye

maeneo yanayofaa kwa kilimo cha umwagiliaji (hasa kilimo cha mpunga na mazao ya bustani) katika wilaya ya Mkuranga.

Jedwali N. 2: Maeneo yanayofaa kwa Skimu za Umwagiliaji

Na.	Jina la Eneo	Hekta	Eneo lilipo (Kata)	Eneo lililoendelezwa
1	Msambanyamani	400	Magawa	-
2	Nyamaronda	300	Lukanga	-
3	Ngwale	200	Nyamato	-
4	Choga	800	Mkuranga	-
5	Mbezi/Kiparang' anda	50	Mbezi/Mkuranga	-
6	Mbezi Msufini	800	Mbezi	-
7	Yavayava	300	Vianzi	54
8	Kisele	1400	Bupu/Mwarusembe	200
9	Nyamato Tipo	300	Nyamato	-
10	Changanyikeni	60	Vianzi	36ekari
Total		17,150	-	254

Chanzo: Halmashauri ya Wilaya Mkuranga 2020

Wilaya ya Mkuranga kutokana na mabadiliko ya tabia ya hali ya hewa wakulima wamejikita kwenye kilimo cha kutumia technolojia ya vitalu nyumba na kilimo cha umwagiliaji kwa njia yam atone (Drip irrigation)

Wilaya ina jumla ya vitalu nyumba 44 na vyote ni vya wakulima binafsi wapatao 30 na Halmashauri inamiliki kitalu nyumba 1 kwa ajili ya mafunzo.

3.HALI YA KILIMO CHA MAZAO

Zaidi ya asilimia **90** ya shughuli za kilimo katika wilaya ya Mkuranga hufanywa na wakulima wadogo ambao wanamiliki mashamba yenye wastani wa hekta 1 hadi 2. Shughuli hizi za kilimo zinafanyika kwa kutumia jembe la mkono na maksai katika hatua zote za kilimo kuanzia kuandaa shamba hadi mavuno. Sehemu kubwa ya mashamba yanamilikiwa kienyeji na wamiliki wakubwa wakiwa wanaume wenye umri mkubwa, aidha umiliki wa mashamba kifamilia ni jambo la kawaida sana; mazingira yanayopelekea kutokutunzwa kwa mashamba mengi hasa ya korosho na mashamba mengi ya mikorosho katika wilaya ya Mkuranga yamezingirwa na vichaka, suala linalopunguza wingi na ubora wa mavuno. Aidha wamiliki wengi wa mashamba huishi mibali na mashamba yao na kuchukua muda mrefu kuyatembelea na hivyo kuyaweka mazao katika hatari ya wizi na migogoro ya mipaka ya mashamba au kukwapuliwa na wajanja.

Matukio ya matumizi ya moto kama mbinu ya kulimia mashamba bado ni kero kubwa.

3. MAZAO YA CHAKULA

Wilaya ya Mkuranga kwa kipindi kirefu hajjawahi kukumbwa na baa la njaa, hali hii inachangiwa na wakulima kuwa na wigo mpana wa mazao wanayolima ya mwaka na ya kudumu; kilimo cha mazao yanayo stahimili mvua kidogo; pamoja na kilimo cha mabondeni wakati wa kipindi cha kiangazi. Mazao ya chakula yanayolimwa kwa wingi ni mhogo, mpunga, mahindi, viazi vitamu,ufuta, mbaazi na jamii ya kunde. Kwa jamii ya wakulima, mazao haya pia hulimwa kwa ajili ya biashara. Jedwali hapa chini linaonyesha kiasi cha mazao ya chakula yaliyozalishwa katika wilaya ya Mkuranga kwa kipindi cha miaka 7 cha msimu 2013/ 14 hadi 19/20 na 2021

MWAKA	Mpunga[tani]	Ndizi mbichi[tani]	Kunde[tani]	Viazi vitamu[tani]	mahindi[ta ni]	muhogo[ta
2020/2021	2,957	2,366.60	1,159.00	4,274.80	3,491.10	48,980.10
2019 / 2020	7,354.40	2,430.70	3,717.60	3,787.90	12,333.70	156,202.70
2018/ 2019	9,942.60	3,869.90	4,821.40	4,554.90	12,758.00	172,737.90
2017/2018	9,127.90	2,632.80	3,933.70	2,566.90	12,885.50	125,030.00
2016/2017	7,857.50	1,369.50	3,866.70	1,569.40	13,114.70	101,087.80
2015 /2016	5,779.70	2,457.80	3,760.10	1,791.60	15,582.30	118,307.00

iMHOGO

Zao la muhogo ni zao maarufu sana wilayani Mkuranga. Tafiti nyingi zimefanyika katika wilaya hii kuhusu zao hili na kufanikiwa kupatikana kwa aina za mihogo ijulikanao kama Mkuranga One, chereko, kizimbani, Kipusa na kiroba, aidha muhogo maarufu sana wa “Nyankagile” unapatikana kwa wingi. Wilaya ya M kuranga pia ni tegemeo la maeneo mbalimbali nchini kwa upatikanaji wa mbegu bora za mhogo.

Zao hili linalimwa kama zao la chakula na biashara. Maeneo karibu yote ya wilaya hii yanastawisha zao hili. Ziada ya uzalishaji wa zao hili imekuwa ikiuzwa katika masoko ya ndani na mkoa jirani wa Dar es salaam.

Wadau katika uendelezaji zao la muhogo;

Katika kuhakikisha kuwa zao la muhogo linaendelezwa Wilaya imekuwa ikishirikiana na wadau mbalimbali wakiwemo sekta ya umma na binafsi ambao ni Wizara ya Kilimo, Halmashashauri ya Wilaya, VECO, SUA, FAO, SIDO, TARI, IITA, MEDA, TARCODEFU, MWAMBAO, MVIWATA, Ukaya Farm, vikundi vya wakulima, TFDA, TFNC, CAVA, DAR CANTON, JIELONG HOLDINGS, DAR LISON na wafanyabiashara katika masoko ya ndani.

2.0 Uzalishaji wa muhogo

iMPUNGA

Mpunga pia ni zao maarufu katika wilaya hii. Hii inatokana na mapenzi makubwa ya wakazi wa wilaya hii kwa chakula cha wali. Zao la mpunga hulimwa katika maeneo mengi ya mabondeni ambapo aidha wamiliki hulima wenye au hukodisha kwa wakulima wengine wanaotoka katika maeneo husika au wanaotoka nje ya maeneo hayo na wengine hutoka nje ya wilaya kama vile Dar es Salaam

i. **MAHINDI**

Kwa asili zao la mahindi halikuwa linalimwa kwa wingi katika wilaya hii, ongezeko la watu kutoka sehemu mbalimbali kumeongeza mahitaji ya zao hili na kulifanya kuwa maarufu kadri siku zinavyosonga mbele. Mahindi pia hulimwa mabondeni wakati wa kiangazi na mahindi mabichi huuzwa kama zao la biashara ndani ya wilaya na maeneo mengine nje ya wilaya hasa mkoani Dar es Salaam Wadau wa mahindi tunaoshirikiana nao ni AMINIKA na AMINATA.

ii. **VIAZI VITAMU**

Viazi vitamu ni zao la asili katika wilaya hii ambalo hulimwa kwa kiasi cha wastani na hutumika kama zao la chakula na biashara. Zao hili hulimwa karibu maeneo yote wilayani. Katika mwaka 2015, Taasisi ya Utasiti TARI-Kibaha iliingiza zao la viazi lishe kwa lengo la kupambana na tatizo la ukosefu wa vitamin A. Jitihada hizi zimepokelewa vizuri na jamii na zao hili linalimwa katika sehemu mbalimbali wilayani, aidha vikundi mbalimbali vya vijana pamoja na baadhi ya shule za Msingi vimeanzishwa katika kata za Njianne (Mikere na Miteza), kata ya Mwarusenbe (Kiziko na Bigwa) kata ya Kiparang'anda (Kise na Magoza) na kata ya Tengelea kijiji cha Hoyoyo ambapo wanafunzi wa shule za Msingi walipatiwa mbegu bora za viazi lishe na kuwapelekea wazazi kwa ajili ya kupanda kwa lengo la kupunguza ukosefu wa vitamin A na kujiongezea kipato. Taasisi hiyo yautasiti imeiwezesha Halmashauri ya Mkuranga kuwa chanzo cha upatikanaji wa mbegu za viazi lishe kwa mwaka mzima.

iii. **JAMII YA KUNDE**

Mazao ya jamii ya kunde kama vile kunde na mbaazi ndiyo hulimwa sana na wakulima wenyeji wa wilaya hii. Sehemu kubwa ya mbegu zinazotumika ni mbegu za asili pamoja nambegu bora kama ilivyo kwa mazao mengine ya chakula, mazao haya hutumika kwa chakula na biashara hasa kunde mbichi na hulimwa karibu maneneo yote ya wilaya hii

4. MAZAO YA KIMKAKATI

Mazao ya kimkakati ni mazao ya biashara ambayo yamependekezwa kulimwa kutokana na umuhimu wake kiuchumi kwa Taifa na jamii kwa ujumla. Katika wilaya ya Mkuranga mazao ya kimkakati yaliyo ainishwa ni korosho, ufuta, chikichi, alizeti na mkonge. Wakulima na wananchi kwa ujumla wanahamasishwa kuwekeza katika kilimo cha mazao haya ili kujikwamua kiuchumi na kupambana na umaskini.

IV KOROSHO

Korosho ni zao la asili la biashara kwa wilaya ya Mkuranga ambapo miti ya mikorosho ipatayo 100,000 imenee karibu maeneo yote wilayani. Zaidi ya asilimia 70 ya wakulima hulima zao hili na uzalishaji wake hufikia tani 10,000 kwa msimu nakuifanya wilaya ya Mikuranga kuwa kinara wa uzalishaji korosho ukilinganisha na uzalishaji wa wilaya zote za Mkoa wa Pwani ukizichanganya kwa pamoja. Kwa kiasi hiki cha uzalishaji wakulima wa Mkuranga hupata kiasi cha fedha kinachokadirwa kufikia shilingi za Kitanzania Bilioni 2 na hivyo kuwa chanzo kikubwa cha mapato kwa jamii na ushuru kwa Halmashauri ya wilaya. Pamoja na mapato haya mazuri, kilimo cha korosho kingeweza kuingiza mapato mengi zaidi ya mara tatu ya yanayopatikana kama hatua madhubuti zingechukuliwa katika kuongeza uzalishaji, kuboresha ubora kuimarisha masoko na uchakataji wa ndani.

v. UFUTA

Ufuta ni zao jipya la kibiashara ambalo limeonesha mafanikio makubwa kwa kuwapatia wakulima na serikali mapato. Tangu kuingia kwa zao hili mwitikio mkubwa umeonyeshwa na wakulima ambapo eneo la uzalishaji limeongezeka kutoka ekari 19 mwaka 2015 hadi kufikia ekari 434 mwaka 2021 na uzalishaji umeongezeka kutoka tani **12** hadi tani **54** katika kipindi hicho. Hata hivyo uzalishaji na masoko ya zao hili bado yana changamoto kadhaa zikiwemo matumizi ya mbegu bora unaosababishwa na bei kubwa na upatikanaji wa mbegu za kisasa pamoja na uhakika wa soko. Aidha jitihada za kutatua changamoto hizi zimekuwa zikifanyika kwa kuimarisha mifumo ya masoko (stakabadhi ghalani) na kuwezesha upatikanaji wa mbegu bora kwa wakulima

v. CHIKICHI

Chikichi ni zao linalolimwa katika baadhi ya maeneo katika Wilaya ya Mkuranga kwa kiasi kidogo. Kilimo cha zao hili kwa muda mrefu kilikosa msukumo na kuonekana kama ni kilimo cha kienyeji. Hata hivyo, kupanda kwa bei ya mafuta ya kula yanayotengenezwa viwandani kumeongeza mahitaji ya mafuta yatokanayo na chikichi (mawese) na hivyo kupandisha bei ya mafuta haya ambayo husindikwa kienyeji. Umuhimu wa zao la chikichi katika kupunguza utegemezi wa kuagiza mafuta ghafi nje ya nchi kumepelekea serikali ya Tanzania kuongeza jitihada kuhakikisha kwamba zao hili linalimwa kwa wingi. Jitihada hizi ni pamoja na serikali kuwekeza katika utafiti wa zao la chikichi ambapo utafiti umefanikiwa kugundua aina ya mbegu bora aina ya TENERA ambayo inatoa mazao kwa muda mfupi miaka 3 na kutoa mafuta mara tano zaidi ya michikichi ya kienyeji, pamoja na kuzihimiza kilimo cha chikichi katika maeneo ambayo zao hili linastawi.

Kwa kuona umuhimu wa zao hili na kuitikia wito wa serikali, Halmashauri ya Wilaya ya Mkuranga kupitia idara ya kilimo ilianza jitihada za kuhakikisha kwamba zao hili linalimwa kwa wingi katika Wilaya ya Mkuranga, jitihada hizo ni pamoja na: kuhamasisha na kutoa elimu juu ya umuhimu wa zao hili kwa jamii na Ttaifa kwa ujumla; kuanzisha kitalu cha Miche 20,000 ya michikichi ya kisasa ambapo Miche 7,000 imesambazwa bure kwa wakulima kwa ajili ya kuotesha kwenye kitalu cha upili.

Kutokana na hamasa kubwa kwa wakulima ya kulima zao hili la chikichi Halmashauri imeagiza mbegu bora aina ya TENERA 60,000 kutoka kituo cha utafiti TARI- Kihingi) Kigoma.

iv MKONGE

Mkonge ni zao jipya la biashara ambalo kutokana na umuhimu wake mkubwa kiuchumi limekuwa likihimizwa na serikali kulimwa kwa wingi na wakulima wadogo na wa kati. Uzoefu uliopatikana katika Mikoa ya Tanga na Morogoro kumewazindua wadau wa zao hili kuongeza kasi ya kilimo chake ambacho manufaa yake kiuchumi ni makubwa kwa wakulima na serikali kwa ujumla. Ili kuhakikisha kwamba Wilaya ya Mkuranga haiachwi nyuma katika kilimo cha zao hili Halmashauri ya Mkuranga kuitia Idara yake ya Kilimo imeamua kuwekeza katika zao hili na jitihada za awali zimefanyika za kutoa elimu na kuhamasisha kilimo cha mkonge, ukiachilia mbali wasiwasi kuhusu soko la zao hili, mwitikio mionganoni mwa wananchi umekuwa ni nkubwa, mpaka sasa wakulima **250** wamekwisha jitokeza kuhitaji miche ya zao hili. Vilevile Idara ya kilimo kwa kushirikiana na serikali ya Kijiji cha Matanzi wanaandaa kitalu cha miche ya mkonge chenye ukubwa wa ekari 10 ambacho kitatoa miche itakayotosha kupandwa kwenye mashamba yenyе ukubwa wa **ekari 1000**.

Hata hivyo mkulima mmoja katika kijiji cha Mkuluwili amehamasika kwa kulima na kupanda ekari 100 za Mkonge.

5.SHUGHULI ZA USHIRIKA

Ushirika wa Wakulima umeendelea kuwa nguzo muhimu katika kuhakikisha kwamba soko la mazao yao, hasa korosho na ufuta haliyumbi na mkulima anapata bei nzuri za mazao yake. Pamoja na uchache wa watumishi katika Kitengo cha Ushirika cha Idara ya Kilimo, Idara imeendelea kufanya kazi kwa kushirikiana na wadau wote wa ushirika kama vile Vyama vya Msingi, Watunza Maghala, Bodi za Mazao, Wafanayabiashara na taasisi husika. Aidha Kitengo kimeendelea kutoa ushauri wa kitaalam, mafunzo, maelekezo muhimu na kufanya ukaguzi kwa Vyama vya Msingi **46** vilivyopo katika Wilaya ya Mkuranga

6.HUDUMA ZA UGANI

Wilaya ya Mkuranga ina jumla ya wataalam 83 wa kilimo ambao wamegawanywa katika maeneo mbalimbali wilayani. Wataalam 54 wamesambazwa katika vijiji na kata zote 25 zina wataalam ambao husaidia huduma katika vijiji ambavyo havijapata wataalam. Idara pia inashirikiana na wadau wengine wa kilimo kama TARI, IITA, FAO, TDSP, MEDA MWADO, MONSANTO, CANRE ,BIOTAN na Ukaya Farm.

7.FURSA ZA UWEKEZAJI KATIKA KILIMO

Wilaya ya Mkuranga inazo fursa nyingi za kuwezesha uwekezaji katika kilimo, ukiachilia mbali ardhi kubwa yenyе rutuba na hali yahewa nzuri, (Mvua mbili kwa mwaka)wilaya ipo karibu na Jiji la Dar es salaam ambalo ni soko kubwa la bidhaa za kilimo na bandari ambayo ni lango la biashara kimataifa. Jamii ya watanzania pia inashuhudia wimbi kubwa la viwanda ambavyo vinaendelea

kujengwa, viwanda hivi ambavyo vinaajiri watu wengi kutoka sehemu mbalimbali vinaongeza wigo wa soko la bidhaa za kilimo. Kiupekee fursa zifuatazo zinapendekezwa katika uwekezaji:

8.KILIMO CHA MASHAMBA MAKUBWA

Maeneo makubwa ya ardhi bado yanapatikana wilayani kwa gharama inayowezekana hasa katika kata za Panzuo, Mkamba, Lukanga na Magawa. Uwekezaji katika mazao ya kimkakati yanaweza kuwa na tija kubwa zaidi

UONGEZAJI THAMANI MAZAO YA KILIMO

Mazao mengi yanayolimwa Mkuranga yanauzwa nje ya wilaya yakiwa ghafi, hali hii inatoa fursa kwa uwekezaji ikitiliwa maanani kwamba Wilaya ya Mkuranga ni kinara wa uzalishaji korosho na mazao ya mbogamboga na matunda na pia viwanda vyatia uchakataji mazao vitakuwa kichocheo cha kuzalisha mazao zaidi